

Täysistunto

Keskiviikko 15.9.2021 klo 13.59—19.43

5. Hallituksen esitys eduskunnalle yrittäjien työttömyysturva-oikeuden väliaikaiseksi järjestämiseksi

Hallituksen esitys HE 119/2021 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan.

Lähetekeskustelua varten varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Avaan keskustelun. Ministeri Haatainen, esittelypuheenvuoro, olkaa hyvä.

Keskustelu

17.22 **Työministeri Tuula Haatainen** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallitus on jo aiemminkin esittänyt koronapandemiaan liittyvän työttömyysturvalain väliaikaisen muutoksen jatkamista yrittäjien toimeentulon turvaamiseksi työmarkkinatuella. Nykyinen väliaikainen muutos on voimassa syyskuun loppuun 2021. Laajamittaisista koronapandemiaan liittyvistä rajoituksista luopuminen lisää kuluttajien kysyntää esimerkiksi palveluille, mikä tukee elpymistä ja yritystoiminnan edellytysten palautumista paremmalle tasolle. Kysynnän elpymisessä saattaa olla toimialasta riippuen viivettä, ja voi viedä aikansa ennen kuin yritysten toimintaedellytykset palautuvat ennalleen.

Mikäli tämä pandemiatilanne heikkenee, joudutaan rajoituksia asettamaan uudelleen päivitetyn koronastrategian mukaisesti. Tässä tilanteessa hallitus on pitänyt perusteltuna esittää eduskunnalle, että yrittäjillä olisi edelleen oikeus työmarkkinatukeen työttömyysturvalain väliaikaisen muutoksen perusteella 30. päivä marraskuuta 2021 asti.

Yrittäjille on voitu maksaa väliaikaisen muutoksen perusteella työmarkkinatukea tilanteessa, jossa työmäärä tai yrityksestä saatava tulo on vähentynyt pandemian takia mutta yritystoimintaa kuitenkin jatketaan. Tavallisesti työttömyysetuutta ei tässä tilanteessa makseta, vaan edellytetään lähtökohtaisesti yritystoiminnan lopettamista.

Esitys liittyy valtion vuoden 2021 neljänteen lisätalousarvioesitykseen. Yrittäjien työmarkkinatukea koskevan muutoksen jatkamisen arvioidaan lisäävän julkiselle taloudelle aiheutuvia työttömyysturvan menoja arviolta noin 29,9 miljoonaa euroa ja koskevan noin 21 500:aa yrittäjää kuukaudessa, ellei pandemia- ja työllisyystilanteessa tapahdu merkittäviä muutoksia. Arvio perustuu niiden yrittäjien lukumäärään, joille Kela maksoi työmarkkinatukea väliaikaisen säännöksen perusteella heinäkuussa 2021. Kustannuksista arviolta noin 9,9 miljoonaa euroa olisi kuntien vastuulla niin sanottujen Kela-sakkomaksujen muodossa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 97/2021 vp

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ja edustaja Aittakumpu, olkaa hyvä.

17.25 Pekka Aittakumpu kesk: Arvoisa puhemies! Korona ja sen rajoitustoimet ovat koetelleet kovasti monia yrityksiä, kuten ministerin esittelypuheenvuorossa kuulumme. Valtio on muun muassa kustannustuen ja muiden tukimuotojen avulla pyrkinyt osaltaan auttamaan yrityksiä pysymään pystyssä.

Tässä vaiheessa näyttää siltä, että yritys-elämä on toipunut ja toipumassa koronasta yllättävänkin hyvin. Uusyrityskeskusten mukaan uusia yrityksiä esimerkiksi perustetaan jo jopa vilkkaammin kuin ennen koronaa. Tilanne ei ole vielä ohi. Moni yritys on edelleen tiukoilla. Lopulliset seuraukset yrityksille ja yrittäjille näemme vasta myöhemmin. Tuoreimmassa yrittäjägallupissa 41 prosenttia yrityksistä kertoi, että korona edelleen vähentää myyntiä. Oma merkityksensä yritys-elämän selviämisen ja toipumisen on varmasti myös sillä, että niin edellisellä vaalikaudella kuin nykyhallituksen aikana on rohkaistu yrittäjyyteen. On tuettu yrittäjäasennetta ja on esimerkiksi pidetty yritysten verotus mahdollisimman ennustettavana ja vakaana.

Tässä hallituksen esityksessä on kyse yrittäjien työttömyysturvan väliaikaisen muutoksen jatkamisesta. Tavoitteena on turvata yrittäjien toimeentuloa koronasta johtuvassa edelleen epävarmassa tilanteessa. Tästä väliaikaisesta työttömyysturvan vahvistamisesta on tullut yrittäjiltä myönteistä palautetta. Muutos on hyvä tässä tilanteessa, jossa rajoitukset vielä jatkuvat. Talous ja työllisyys ovat nyt nousussa, mutta kasvu uhkaa jäädä lyhyeksi, jos emme tee taloutta ja työllisyyttä tukevaa politiikkaa. Talouden tervehdyttämisessä yritykset ovat olennaisella sijalla, koska uudet työpaikat syntyvät yrityksiin. Siksikin yritystoiminnan jatkuvuuden turvaaminen on tärkeää, ja tämä hallituksen esitys on hyvin kannatettava.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Mattila, olkaa hyvä.

17.27 Hanna-Leena Mattila kesk: Arvoisa puhemies! Käsillä olevassa hallituksen esityksessä ehdotetaan jatkettavaksi yrittäjien toimeentuloa turvaavan työttömyysturvalain väliaikaisen muutoksen voimassaoloa. Neljänteen lisätalousarvioon sisältyvä esitys on kannatettava, sillä koronakriisi ei suinkaan ole ohi yrittäjillä. Toimeentulo on edelleen monella heikoissa kantimissa, sillä viruksen leviämisen estämiseksi määrätty rajoitustoimenpiteet ja niiden vaihtelut ovat vaikuttaneet yritystoimintaan heikentävästi.

Hallituksen esityksen tavoitteena on turvata yrittäjien toimeentuloa koronasta johtuvassa epävarmassa tilanteessa. Henkilöllä, joka on päätoimisesti työllistynyt yritystoiminnassa, on lähtökohtaisesti oikeus työttömyysetuuteen, jos koko yritystoiminta lopetetaan. Tästä edellytyksestä on voitu koronan aikana poiketa työttömyysturvalain väliaikaisesti voimassa olevan työmarkkinatukioikeutta koskevan säännöksen perusteella. Nykyinen säännös on voimassa syyskuun loppuun saakka. Tätä väliaikaista työmarkkinatukioikeutta jatkettaisiin sisällöltään muuttamattomana marraskuun loppuun asti. Sopii vain toivoa, että rokotukset etenevät reippaasti ja pystytään avaamaan yhteiskunta normaaliin mittaansa. Avoin yhteiskunta on parhainta yrittäjän ja yrityksen tukea.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Taimela, olkaa hyvä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 97/2021 vp

17.28 **Katja Taimela sd:** Arvoisa herra puhemies! Arvoisa ministeri, niin kuin tässä salityössä on jo käynyt useasti ilmi, kyse on siis meille edustajille kovin tutusta lakiesityksestä, koska olemme jo useamman kerran jatkaneet väliaikaisen säännöksen voimassaoloa liittyen yrittäjän oikeuteen työmarkkinatukeen.

Kyseessä on esitys, joka liittyy koronaan ja joka oikeuttaa yrittäjän hakemaan aina marraskuun loppuun asti nykyisen syyskuun lopun sijaan itselleen työmarkkinatukea. Koska asiaa on jo useamman kerran käsitelty, työelämä- ja tasa-arvovaliokunnassa aloitimme jo eilen ennakkokäsittelyn aiheesta tarkoituksena saada asia mahdollisimman nopeasti valiokuntakäsittelystä eteenpäin uudelleen sitten tänne salityöhön.

Valitettavasti olemme koronan suhteen edelleen siinä tilanteessa, että voimassaolon jatkaminen on erittäin tärkeää — etten sanoisi välttämätöntä — yrittäjien toimeentulon kannalta. Arvostelua on tullut lisätyöstä muun muassa TE-toimistoissa, joka liittyy toistuvaan väliaikaiseen lain muuttamiseen, mutta tässä kohdin on hyvä muistaa, että koronaan liittyvää lainsäädäntöä, sen tarvetta, sen pituutta, on kovin vaikea meidän täällä myöskään ennustaa. Toisaalta itse haluan uskoa, että jatkossa pääsisimme tämänkaltaisista väliaikaisista säännöksistä, niin sanotusti voittaisimme koronan pikkuhiljaa, ja näin myös yrityssektori pääsisi siihen uuteen normaaliin.

Kun rajoituksia päästään pitkin syksyä purkamaan, se lisää kuluttajien kysyntää ja tuo taas mahdollisuuden yritystoiminnan edellytyksien palautumiseen huomattavasti paljon paremmalle tasolle. Siihen asti tukia ja tässä tapauksessa yrittäjien työmarkkinatukea tarvitaan. Kyse ei ole mistään pienestä henkilömäärästä, koska näiden lukujen valossa on yli 20 000 henkilöä, joiden osaamista ja mahdollistamia työpaikkoja tarvitsemme kipeästi myös koronan jälkeen.

Siiis, arvoisa puhemies, tärkeä jatko, jonka perään osa yrittäjistä on myös jo kysellyt.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ja edustaja Laakso, olkaa hyvä.

17.30 **Sheikki Laakso ps:** Arvoisa puhemies! Tosiaankin tällä hallituksen esityksellä on kyllä kannatusta täältä suunnasta. Tietysti ainoa, mikä tässä mielestäni pitäisi tehdä, on, että tätä jopa pitäisi kasvattaa jollain muotoa normaaliaikaanakin, koska totuudessa tässä kategoriassa olevat yrittäjät ovat aika tuskissaan kaikennäköisten vaihteluitten kanssa. On kausivaihtelua ynnä muuta, ja on äärettömän hankala sitten olla: pitääkö sitä yritystä vai eikö pidä, onko siinä järkeä? Ja se on tietysti sanomatta selvää, että tarkastusjakso silleen, voiko sitä yritystä pitää vai ei, ei ole mikään kuukausi, vaan se olisi kalenterivuosi.

Siitä aasinsiltana menisinkin siihen, että tässä kohtaa kannatan kyllä kokonaisuudessaan tätä juttua, mutta jäin hämmennyksellä ihmettelemään, miksi siihen jätetään tälle vuodelle se yksi kuukausi, milloin sitä ei ole, eli mikä tämä on marraskuun loppuun asti. Miksi se ei ole joulukuun loppuun asti? Kuitenkin aika iso osa näistä on sen tyyppisiä yrittäjiä, että heillä ei ole tilinpäätösjaksot huhtikuun lopulla tai vastaavaa, vaan he ovat enemmänkin näitä pienyrittäjiä, joilla monta kertaa menee käytännöllisesti katsoen siihen omaan verotukseen. Olisi ollut paljon selkeämpää, kun tämä juttu olisi ollut vuoden loppuun asti. — Kiitoksia.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ja edustaja Kalli, olkaa hyvä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 97/2021 vp

17.32 Eeva Kalli kesk: Arvoisa puhemies! Tämä esitys yrittäjien toimeentuloa turvaavan työttömyysturvalain väliaikaisen muutoksen voimassaolon jatkamisesta on tarpeellinen ja kannatettava.

On hienoa, että talous on kaikkien ennusteiden valossa lähdössä voimakkaaseen kasvuun. Työllisyyden osalta positiivinen kehitys näkyy monin paikoin jo nyt, jopa niin, että jo ennen koronakriisiä nähtävissä ollut työvoimapula on palannut ja pahentunut entisestään. Osaavan työvoiman saatavuus onkin iso haaste, jota hallitus ratkoi myös budjettiriihessään ja johon liittyviä toimia on välttämätöntä saada nopeasti eteenpäin.

Tästä kasvusta ja hyvistä näkymistä huolimatta on kuitenkin edelleen monia aloja, joiden toiminta ei ole vielä palautunut ennalleen tai joiden uudelleen käynnistymistä koronavirus ja sen hallinta suoraan tai välillisesti yhä vaikeuttaa. Näiden toimijoiden joukossa on runsaasti myös yrittäjiä, joiden toimeentulo on tästä syystä uhattuna ja joille on tarjottava mahdollisuus toimeentuloon myös siltä varalta, että epävarma tilanne vielä jonkin aikaa jatkuu. Siksi tämän muutoksen voimassaolon jatkaminen on vielä välttämätöntä ja järkevää.

Arvoisa puhemies! Kaikkein tärkeintä on kuitenkin pyrkiä yhdessä kaikin toimin rakentamaan sellaista toimintaympäristöä, että yrittäjät pääsevät mahdollisimman pian takaisin harjoittamaan ammatiaan ja liiketoimintaansa, palvelemaan asiakkaitaan ja kehittämään omaa toimintaansa.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ja edustaja Satonen, olkaa hyvä.

17.34 Arto Satonen kok: Arvoisa puhemies! Koronakriisi on kohdellut yrittäjiä eri tavalla riippuen siitä, millä toimialalla he toimivat. Nyt onneksi ollaan aika paljon jo palautettu ja monet yritykset toimivat jo normaaliin tapaan, osalla menee jopa paremmin kuin ennen koronaa. Mutta sitten edelleen on niitä aloja, esimerkiksi tapahtuma-ala, matkailu, myöskin ravintolat, taksit ja muutamia muita, joilla menee selvästi huonommin kuin aikaisemmin, ja sen takia edelleen on tärkeää, että tätä jatketaan.

Mutta täytyy sanoa samalla tavalla kuin edustaja Laakso, että ihmettelen kyllä sitä, minä takia tämä jatko on vain kaksi kuukautta, ja ihmettelen sitä erityisesti sen takia, että kun tätä asiaa viimeksi käsiteltiin, jo silloin kokoomus ja perussuomalaiset yhdessä esittivät, että tämä olisi vuoden loppuun. Tässä täytyy muistaa se asia, että vaikka me päästäisiin esimerkiksi nyt tässä lokakuussa koronarajoituksista pitkälti eroon, loka—marraskuun aikana, niin ei siitä huolimatta yritystoiminta palaudu normaaliksi niillä aloilla, jotka ovat tästä voimakkaasti kärsineet. Aivan varmasti on niin, että monien näistä yli 20 000 ihmisestä, jotka saavat tätä tukea tällä hetkellä, yritystoiminta ei vielä marraskuun lopussa ole sellaisessa tilanteessa, että he voivat normaalisti toimia. Eli vähintään olisi nyt se, että tätä jatketaisiin vuoden loppuun, ja sitä tulemme valiokunnassa ilman muuta esittämään.

Arvoisa puhemies! Muutama sana vielä siitä, onko tämä viisasta säätää pysyväksi. Oma näkemykseni on, että ei ole viisasta säätää pysyväksi, vaan tämän tulee olla väliaikainen. Ymmärtääkseni tämä on myös Suomen Yrittäjien näkemys. Nimittäin pitkässä juoksussa meidän ei kyllä kannata rohkaista ihmisiä sellaiseen yritystoimintaan, jossa tulotaso jää niin matalaksi kuin mitä tässä on tuen saamisen edellytyksenä, ja toisaalta sillä on myös kilpailullisia vaikutuksia, jos tällainen pysyvä tuki olisi niille muille yrityksille, jotka nekin ovat usein pieniä, vaikka saattavat ehkä yrittäjän lisäksi yksi tai kaksi henkeä työllistää. Se vaikuttaisi myöskin kilpailullisesti, jos tällainen tuki olisi pysyvä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 97/2021 vp

Eli kyllä tämä on luonteeltaan sellainen tuki, joka on tarkoitettu väliaikaiseksi ja on hyvä väliaikaisena myös pitää, mutta se on ollut erittäin tärkeä tässä korona-aikana, ja siitä tulisi nyt huolehtia, ettei liian nopeasti tätä tukea ajeta alas ja sitä kautta viedä pois yrittäjyyden edellytyksiä monilta tuhansilta ihmisiltä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Holopainen, olkaa hyvä.

17.37 Hanna Holopainen vihr: Arvoisa puhemies! Päätoimisesti yritystoiminnassa työllistyneellä henkilöllä on lähtökohtaisesti oikeus työttömyysetuuteen vain, jos koko yritystoiminta lopetetaan. Tästä edellytyksestä on voitu nyt pandemian aikana poiketa. Nykyisen säännöksen voimassaolo on nyt päättymässä, ja tällä esityksellä jatketaan työttömyysetuutta marraskuun loppuun saakka. Hallitus on tässäkin asiassa toiminut nopeasti ja joustavasti, kun nyt on näköpiirissä, että tämä epävarma korona-aika vielä jatkuu.

Arvoisa puhemies! Pandemia osoitti valitettavan hyvin, että yrittäjien työttömyysturvasa on suuria aukkoja. Ne tuleekin paikata tulevassa sotu-uudistuksessa, jolle hyvä lähtökohta olisi perustulomalli. Samalla se paikkaisi monen muunkin hyvinvointivaltion turva-verkkojen läpi solahtaneen välttämättömien tukien piiriin.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Hänninen vielä, olkaa hyvä.

17.38 Katja Hänninen vas: Arvoisa puhemies! Kuten tässä jo edellä ovat kollegat todeneet, esityksessä ehdotetaan työttömyysturvalain muuttamisen väliaikaista jatkamista, eli mikä laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.10. ja se olisi voimassa 30.11.2021 asti.

Olisin kysynyt ministeriltä: Onko tämän väliaikaisen poikkeuksen jälkeen suunnitteilla mahdollisia pysyviä esityksiä erityisesti yksinyrittäjien ja pienyrittäjien sosiaaliturvan parantamiseksi? Onko tehty selvityksiä siitä, kuinka hyvin tämä väliaikainen yrittäjille tarkoitettu työttömyysturva-oikeus vastaa niihin haasteisiin, joita korona on suoraan tai välillisesti yrittäjille aiheuttanut? Kysyisin myös: Onko tarkoitus tehdä tai onko jo tehty sukupuolivaikutusten arviointia siitä, miten korona on vaikuttanut eri toimialojen yksinyrittäjiin tai pienyrittäjiin? Kuten tässä on jo edellä mainittu, niin tiedämme, että osa lukeutuu myös yrittäjissä voittajiin, mutta ihan liian suuri osa niihin häviäjiin.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Arvoisa ministeri Haatainen, olkaa hyvä, 3 minuuttia enintään.

17.39 Työministeri Tuula Haatainen: Arvoisa herra puhemies! Näihin viimeisiin kysymyksiin näistä arvioinneista: Täytyy tarkistaa. Ja täytyy sanoa, että en ole ihan varma, onko siellä tehty. Paljon seurataan kyllä sitä, miten tämä yrityksiin kohdistuu, ja voi olla, että siellä on myös sukupuolivaikutusten arviointi jo tehty, mutta lupaan palata siihen ja kertoa sen myöhemmin.

Mutta tähän kysymykseen, että miksi tämä on marraskuun loppuun saakka: Tietenkin hallituksen toiveena on, että päästään normaalitilanteeseen. Edustaja Satonen kyllä totesi aivan oikein, että pitää tietysti pitää selvänä nämä sosiaaliturva- ja tukimuodot. Tässähän luotiin poikkeuksellisesti tämä menettelytapa, jotta yrittäjän ei tarvitse lopettaa yritystään

Pöytäkirjan asiakohta PTK 97/2021 vp

nyt tämän koronakriisin takia. Ja nyt sitten me seurataan koko ajan tiiviisti sitä, mitä tässä tapahtuu. Ja kun tämä pandemia on kohdellut näin rajusti, niin nyt sitten, kun rajoituksia puretaan, tämä kuluttajakysyntä elpyy ja yritysten toimintaedellytyksetkin paranevat, ja se tulee aina vähän viiveellä, ja hintalappu on 15 miljoonaa kuukaudessa. Ja nyt tässä on katsottu, että tässä tilanteessa, jossa rajoituksia ollaan purkamassa mutta toisaalta ollaan edelleen epävarmassa tilanteessa tämän pandemian kanssa, jatketaan 2 kuukaudella ja tarkasti seurataan sitten, mitä tapahtuu. Mutta tavoitetila on se, että me päästään normaaliin tilanteeseen näitten rajoitusten purkamisten ja rokotuskattavuuden kasvun kautta.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan.